C/2025/3977

20.8.2025

NEUVOSTON SUOSITUS,

annettu 8 päivänä heinäkuuta 2025,

Tšekin talous-, sosiaali-, työllisyys-, rakenne- ja finanssipolitiikasta

(C/2025/3977)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta 29 päivänä huhtikuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1263 ([1]) ja erityisesti sen 3 artiklan 3 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsovat seuraavaa:

Yleisiä näkökohtia

(1) Asetuksessa (EU) 2024/1263, joka tuli voimaan 30 päivänä huhtikuuta 2024, täsmennetään tavoitteet talouden ohjausjärjestelmälle, jolla pyritään edistämään tervettä ja kestävää julkista taloutta, kestävää ja osallistavaa kasvua sekä resilienssiä uudistusten ja investointien avulla sekä ehkäisemään liiallisia julkisen talouden alijäämiä. Asetuksessa säädetään, että neuvosto ja komissio suorittavat talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä monenvälistä seurantaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT', tavoitteiden ja vaatimusten mukaisesti. Eurooppalaiseen ohjausjaksoon sisältyy erityisesti maakohtaisten suositusten laatiminen ja niiden noudattamisen valvonta. Asetuksella edistetään myös kansallista sitoutumista finanssipolitiikkaan, painotetaan keskipitkää aikaväliä sekä parannetaan noudattamisen valvonnan vaikuttavuutta ja johdonmukaisuutta. Kunkin jäsenvaltion on toimitettava neuvostolle ja komissiolle kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma, joka sisältää sen finanssipolitiikkaa, uudistuksia ja investointeja koskevat sitoumukset neljäksi tai viideksi vuodeksi jäsenvaltion vaalikauden kestosta riippuen. Näihin suunnitelmiin sisältyvien nettomenopolkujen ([2]) on täytettävä asetuksen vaatimukset, joita ovat vaatimus saada julkinen velka sopeutuskauden päättymiseen mennessä uskottavalle lasku-uralle tai pitää se tällaisella uralla taikka saada se pysymään maltillisella tasolla alle 60 prosentissa suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT) ja vaatimus saada julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen supistumaan alle perussopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon ja/tai pysymään sen alapuolella keskipitkällä aikavälillä. Jos jäsenvaltio sitoutuu toteuttamaan asianmukaisen uudistusten ja investointien kokonaisuuden asetuksessa säädettyjä kriteerejä noudattaen, sopeutuskautta voidaan pidentää enintään kolmella vuodella.

([1]) EUVL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Nettomenot sellaisina kuin on ne on määritelty asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 alakohdassa: 'nettomenoilla' tarkoitetaan julkisia menoja ilman i) korkomenoja, ii) harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, iii) unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, iv) unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja, v) työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä vi) kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

(2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241 ([3]), jolla perustettiin elpymis- ja palautumistukiväline, tuli voimaan 19 päivänä helmikuuta 2021. Elpymis- ja palautumistukivälineestä tarjotaan jäsenvaltioille uudistusten ja investointien toteuttamiseen rahoitustukea, jossa on kyse unionin rahoittamasta finanssipoliittisesta elvytyksestä. Eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti tukivälineellä edistetään talouden ja yhteiskunnan elpymistä ja kestävien uudistusten ja investointien toteuttamista. Tarkoituksena on erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän tukeminen sekä jäsenvaltioiden talouksien häiriönsietokyvyn vahvistaminen. Tukiväline auttaa myös vahvistamaan julkista taloutta ja vauhdittamaan kasvua ja työpaikkojen luomista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, parantamaan unionin alueellista yhteenkuuluvuutta ja tukemaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanon jatkamista.

(3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2023/435 ([4]), jäljempänä 'REPowerEU-asetus', joka annettiin 27 päivänä helmikuuta 2023, pyritään poistamaan asteittain unionin riippuvuus Venäjältä tuotavista fossiilisista polttoaineista. Tällä tavoin edistetään energiaturvallisuutta ja monipuolistetaan unionin energiahuoltoa sekä lisätään samalla uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa, energian varastointikapasiteettia ja energiatehokkuutta. Tšekki on lisännyt kansalliseen elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa uuden REPowerEU-luvun voidakseen rahoittaa keskeisiä uudistuksia ja investointeja, jotka edistävät REPowerEU-tavoitteiden saavuttamista.

(4) Tšekki toimitti 1 päivänä kesäkuuta 2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Komissio arvioi kyseisen asetuksen 19 artiklan mukaisesti elpymis- ja palautumissuunnitelman merkityksellisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta kyseisen asetuksen liitteessä V esitettyjä arviointia koskevia suuntaviivoja noudattaen. Neuvosto hyväksyi 8 päivänä syyskuuta 2021 täytäntöönpanopäätöksen Tšekin elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä ([5]). Päätöstä muutettiin 16 päivänä lokakuuta 2023 asetuksen 18 artiklan 2 kohdan nojalla niin, että siinä otettiin huomioon ei-takaisinmaksettavan rahoitustuen enimmäisrahoitusosuuden päivitys ja siihen sisällytettiin REPowerEU-luku ([6]). Rahoituserien maksamisen ehtona on asetuksen 24 artiklan 5 kohdan mukaisesti tehty komission päätös siitä, että Tšekki on tyydyttävästi saavuttanut neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä asetetut asiaankuuluvat välitavoitteet ja tavoitteet. Tyydyttävä saavuttaminen edellyttää, että edeltävien samaa uudistusta tai investointia koskevien välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen ei ole peruuntunut.

(5) Neuvosto antoi 21 päivänä tammikuuta 2025 komission suosituksesta suosituksen Tšekin kansallisen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman hyväksymisestä ([7]). Suunnitelma on toimitettu asetuksen (EU) 2024/1263 11 artiklaa ja 36 artiklan 1 kohdan a alakohtaa noudattaen. Se kattaa vuodet 2025–2028, ja siinä esitetään julkisen talouden sopeutus neljäksi vuodeksi.

(6) Komissio antoi 26 päivänä marraskuuta 2024 asetuksen (EU) N:o 1176/2011 perusteella vuodeksi 2025 varoitusmekanismia koskevan kertomuksen, jossa se katsoi, että Tšekki ei kuulu niihin jäsenvaltioihin, joista tarvitaan perusteellinen tarkastelu. Lisäksi komissio antoi suosituksen euroalueen talouspolitiikkaa koskevaksi neuvoston suositukseksi ja ehdotuksen vuoden 2025 yhteiseksi työllisyysraportiksi, jossa analysoidaan työllisyyspolitiikan suuntaviivojen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa. Neuvosto hyväksyi suosituksen euroalueen talouspolitiikasta ([8]) 13 päivänä toukokuuta 2025 ja yhteisen työllisyysraportin 10 päivänä maaliskuuta 2025.

(7) Komissio julkaisi 29 päivänä tammikuuta 2025 kilpailukykykompassin. Kyseessä on strateginen kehys, jolla pyritään parantamaan EU:n maailmanlaajuista kilpailukykyä seuraavien viiden vuoden aikana. Siinä määritetään kolme välttämätöntä muutosta, joita kestävä talouskasvu edellyttää: i) innovointi, ii) vähähiilistäminen ja kilpailukyky ja iii) turvallisuus. Kuroakseen innovaatiokuilun umpeen EU pyrkii edistämään teollista innovointia, tukemaan startup-yritysten kasvua EU:n start-up- ja scale-up-strategian kaltaisilla aloitteilla ja edistämään tekoälyn ja kvanttilaskennan kaltaisten kehittyneiden teknologioiden käyttöönottoa. Vihreämmän talouden edistämiseksi komissio on laatinut kattavan kohtuuhintaista energiaa koskevan toimintasuunnitelman ja puhtaan teollisen kehityksen ohjelman, joilla varmistetaan, että siirtyminen puhtaaseen energiaan pysyy kustannusvaikuttavana, tukee

([3]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/435, annettu 27 päivänä helmikuuta 2023, asetuksen (EU) 2021/241 muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen osalta sekä asetusten (EU) N:o 1303/2013, (EU) 2021/1060 ja (EU) 2021/1755 ja direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta (EUVL L 63, 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 8 päivänä syyskuuta 2021, Tšekin elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä (ST 11047/21 INIT; ST 11047/21 ADD 1).

([6]) Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 16 päivänä lokakuuta 2023, Tšekin elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä 8 päivänä syyskuuta 2021 annetun täytäntöönpanopäätöksen muuttamisesta (ST 13383/23 INIT; ST 13383/23 ADD 1).

([7]) Neuvoston suositus, annettu 21 päivänä tammikuuta 2025, Tšekin keskipitkän aikavälin finanssi- ja rakennepoliittisen suunnitelman hyväksymisestä (EUVL C/2025/666, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/666/oj).

([8]) Neuvoston suositus, annettu 13 päivänä toukokuuta 2025, euroalueen talouspolitiikasta (EUVL C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

kilpailukykyä erityisesti energiaintensiivisillä toimialoilla ja on kasvun veturi. Liiallisen riippuvuuden vähentämiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi unioni on sitoutunut vahvistamaan maailmanlaajuisia kauppakumppanuuksia, monipuolistamaan toimitusketjuja ja turvaamaan kriittisten raaka-aineiden ja puhtaiden energialähteiden saatavuuden. Näitä painopisteitä tuetaan horisontaalisilla tekijöillä, joita ovat sääntelyn yksinkertaistaminen, sisämarkkinoiden syventäminen, kilpailukyvyn rahoittaminen ja säästö- ja investointiunioni, osaamisen ja laadukkaiden työpaikkojen edistäminen sekä EU:n politiikkojen parempi koordinointi. Kilpailukykykompassi on sovitettu yhteen eurooppalaisen ohjausjakson kanssa. Näin varmistetaan, että jäsenvaltioiden talouspolitiikka on komission strategisten tavoitteiden mukaista, ja luodaan talouden ohjaamiseen yhtenäinen toimintamalli, jolla edistetään kestävää kasvua, innovointia ja resilienssiä kaikkialla unionissa.

(8) Vuonna 2025 talouspolitiikan koordinoinnin eurooppalainen ohjausjakso kehittyy edelleen elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpanon myötä. Se, että elpymis- ja palautumissuunnitelmat pannaan kokonaisuudessaan täytäntöön, on edelleen olennaisen tärkeää eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten politiikkatavoitteiden saavuttamisen kannalta, koska suunnitelmat auttavat vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin viime vuosina annetuissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Nämä maakohtaiset suositukset ovat edelleen yhtä lailla tärkeitä arvioitaessa asetuksen (EU) 2021/241 21 artiklassa tarkoitettuja muutettuja elpymis- ja palautumissuunnitelmia.

(9) Vuoden 2025 maakohtaiset suositukset kattavat keskeiset talouspolitiikan haasteet, joihin ei ole vastattu riittävästi elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyvillä toimenpiteillä, ottaen huomioon vuosina 2019–2024 annetuissa maakohtaisissa suosituksissa määritetyt haasteet.

(10) Komissio julkaisi 4 päivänä kesäkuuta 2025 Tšekkiä koskevan vuoden 2025 maaraportin. Siinä arvioidaan Tšekin edistymistä maakohtaisten suositusten noudattamisessa ja selvitetään, miten Tšekki on pannut elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöön. Tämän analyysin perusteella maaraportissa määritetään polttavimmat haasteet, joita Tšekillä on edessään. Maaraportissa arvioidaan myös Tšekin edistymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vähentämistä koskevien unionin vuoden 2030 yleistavoitteiden saavuttamisessa sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin pääsemisessä.

Vuotuisen edistymisraportin arviointi

(11) Neuvosto suositti 21 päivänä tammikuuta 2025 Tšekille seuraavia nettomenojen enimmäiskasvuprosentteja: 4,5 prosenttia vuonna 2025, 2,5 prosenttia vuonna 2026, 2,6 prosenttia vuonna 2027 ja 2,9 prosenttia vuonna 2028. Vastaavat kumulatiiviset enimmäiskasvuprosentit vuoteen 2023 verrattuna ovat 10,1 prosenttia vuonna 2025, 12,9 prosenttia vuonna 2026, 15,8 prosenttia vuonna 2027 ja 19,2 prosenttia vuonna 2028. Tšekki toimitti 30 päivänä huhtikuuta 2025 vuotuisen edistymisraporttinsa ([9]), jossa kerrotaan, miten se on edistynyt nettomenojen suositettujen enimmäiskasvuprosenttien noudattamisessa ja sellaisten uudistusten ja investointien toteuttamisessa, joilla vastataan eurooppalaisen ohjausjakson maakohtaisten suositusten yhteydessä määritettyihin keskeisiin haasteisiin. Vuotuisessa edistymisraportissa otetaan asetuksen (EU) 2021/241 27 artiklan mukaisesti huomioon myös Tšekin puolivuosittainen raportointi edistymisestä elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöönpanossa.

(12) Venäjän Ukrainaa vastaan käymä hyökkäyssota ja sen vaikutukset muodostavat eksistentiaalisen haasteen Euroopan unionille. Komissio on suosittanut aktivoimaan koordinoidusti vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisen kansallisen poikkeuslausekkeen, jotta voidaan tukea unionin pyrkimyksiä lisätä puolustusmenoja nopeasti ja merkittävästi. Eurooppa-neuvosto pani 6 päivänä maaliskuuta 2025 tämän ehdotuksen tyytyväisenä merkille. Neuvosto antoi komission suosituksesta 8 päivänä heinäkuuta 2025 suosituksen, jossa Tšekille sallitaan suositetuista nettomenojen enimmäiskasvuprosenteista poikkeaminen ja niiden ylittäminen ([10]), Tšekin esitettyä 22 päivänä toukokuuta 2025 asiaa koskevan pyynnön.

(13) Eurostatin vahvistamien tietojen ([11]) perusteella Tšekin julkisen talouden alijäämä, joka vuonna 2023 oli 3,8 prosenttia suhteessa BKT:hen, laski 2,2 prosenttiin vuonna 2024, ja julkinen velka, joka vuoden 2023 lopussa oli 42,5 prosenttia suhteessa BKT:hen, kasvoi vuoden 2024 loppuun mennessä 43,6 prosenttiin. Komission laskelmien mukaan kehitys vastaa vuonna 2024 nettomenojen 0,0 prosentin kasvua. Tšekki arvioi vuotuisessa edistymisraportissa nettomenojen kasvun vuonna 2024 olleen 2,8 prosenttia. Komissio arvioi, että nettomenojen kasvu oli pienempi kuin vuotuisessa edistymisraportissa. Komission laskelmien ja kansallisten viranomaisten

([9]) Vuonna 2025 toimitetut vuotuiset edistymisraportit ovat saatavilla osoitteessa https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([10]) Neuvoston suositus, annettu 8 päivänä heinäkuuta 2025, neuvoston Tšekille asetuksen (EU) 2024/1263 nojalla asettamista nettomenojen enimmäiskasvuprosenteista poikkeamisen sallimisesta (kansallisen poikkeuslausekkeen aktivointi) (EUVL C, C/2025/3962, 20.8.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3962/oj).

([11]) Eurostatin Euro-indikaattorit, 22.4.2025.

estimaattien välinen ero johtuu siitä, että komission vuodelle 2023 kirjaamat kertaluonteiset menot nostivat vuoden 2024 lähtötasoa, sekä Tšekin ja komission välisistä menetelmäeroista, jotka koskevat harkinnanvaraisten tulopuolen toimenpiteiden vaikutusta. Komission estimaattien perusteella finanssipolitiikan viritys ([12]), johon sisältyvät sekä kansallisin että EU:n varoin rahoitetut menot, oli vuonna 2024 kiristävä (2,4 % suhteessa BKT:hen).

(14) Vuotuisen edistymisraportin mukaan makrotalouden skenaariossa, johon Tšekin julkisen talouden kehitysarviot perustuvat, reaalisen BKT:n kasvun odotetaan vuonna 2025 olevan 2,0 prosenttia ja YKHI-inflaation 2,3 prosenttia. Komission kevään 2025 talousennusteessa reaalisen BKT:n ennakoidaan kasvavan 1,9 prosenttia vuonna 2025 ja 2,1 prosenttia vuonna 2026 ja YKHI-inflaation ennakoidaan olevan 2,2 prosenttia vuonna 2025 ja 2,0 prosenttia vuonna 2026.

(15) Vuotuisessa edistymisraportissa julkisen talouden alijäämän odotetaan vuonna 2025 pysyvän 2,2 prosentissa suhteessa BKT:hen ja julkisen talouden velan kasvavan vuoden 2025 loppuun mennessä 44,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Tämä kehitys vastaa vuonna 2025 nettomenojen 3,3 prosentin kasvua. Komission kevään 2025 talousennusteen mukaan vuoden 2025 julkisen talouden alijäämä on 2,3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Komission laskelmien mukaan kehitys vastaa nettomenojen 4,0 prosentin kasvua vuonna 2025. Nettomenojen kasvua koskevat ennusteet ylittävät vuotuisen edistymisraportin arviot, mikä johtuu komission alhaisemmasta ennusteesta EU-ohjelmien kansalliselle yhteisrahoitukselle vuonna 2025 sekä kertaluonteisten menojen pienemmästä kirjauksesta vuonna 2025. Komission estimaattien perusteella finanssipolitiikan virityksen, johon sisältyvät sekä kansallisin että EU:n varoin rahoitetut menot, ennakoidaan olevan vuonna 2025 pitkälti neutraali. Julkisen talouden velan odotetaan vuoden 2025 loppuun mennessä kasvavan 44,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Velan kasvu suhteessa BKT:hen vuonna 2025 heijastaa pääasiassa negatiivista nimellistä rahoitusasemaa, jota BKT:n nimellinen kasvu osittain tasoittaa.

(16) Komission kevään 2025 talousennusteen mukaan on odotettavissa, että elpymis- ja palautumistukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustuksilla), rahoitetaan vuonna 2025 julkisen talouden menoja määrä, joka on 0,6 prosenttia suhteessa BKT:hen, kun vuonna 2024 avustuksilla rahoitettujen menojen määrä oli 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen. Elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksilla rahoitettavat menot mahdollistavat laadukkaat investoinnit ja tuottavuutta lisäävät uudistukset ilman suoraa vaikutusta Tšekin julkisen talouden rahoitusasemaan ja julkiseen velkaan.

(17) Julkiset puolustusmenot suhteessa BKT:hen olivat Tšekissä 0,9 prosenttia vuonna 2021, 1,0 prosenttia vuonna 2022 ja 1,2 prosenttia vuonna 2023 ([13]). Komission kevään 2025 talousennusteessa puolustusmenojen ennakoidaan olevan BKT:hen suhteutettuina 1,3 prosenttia sekä vuonna 2024 että vuonna 2025. Tämä merkitsee vuoteen 2021 verrattuna 0,4 prosenttiyksikön kasvua suhteessa BKT:hen. Ajanjakso, jona kansallinen poikkeuslauseke on aktivoituna (2025–2028), antaa Tšekille mahdollisuuden priorisoida julkisia menoja uudelleen tai lisätä julkisen talouden tuloja niin, että pysyvästi suuremmat puolustusmenot eivät vaaranna julkisen talouden kestävyyttä keskipitkällä aikavälillä.

(18) Komission kevään 2025 talousennusteessa Tšekin nettomenojen ennakoidaan kasvavan 4,0 prosenttia vuonna 2025 ja kumulatiivisesti 4,0 prosenttia vuosina 2024 ja 2025. Komission kevään 2025 talousennusteessa Tšekin nettomenojen kasvun ennakoidaan vuonna 2025 olevan suositettua enimmäiskasvua pienempi sekä vuositasolla että tarkasteltaessa vuosia 2024 ja 2025 yhdessä.

(19) Vuotuiseen edistymisraporttiin ei sisälly vuoden 2025 jälkeiseen aikaan ulottuvia kehitysarvioita julkisesta taloudesta. Komission kevään 2025 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on vuonna 2026 ennusteen koontipäivänä tiedossa olevien politiikkatoimien perusteella 2,2 prosenttia. Tämä kehitys vastaa vuonna 2026 nettomenojen 4,8 prosentin kasvua. Komission estimaattien perusteella finanssipolitiikan virityksen, johon sisältyvät sekä kansallisin että EU:n varoin rahoitetut menot, ennakoidaan olevan vuonna 2026 pitkälti neutraali. Komissio ennakoi julkisen talouden velan kasvavan vuoden 2026 loppuun mennessä 45,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Velan kasvu suhteessa BKT:hen vuonna 2026 heijastaa pääasiassa negatiivista nimellistä rahoitusasemaa, jota BKT:n nimellinen kasvu osittain tasoittaa.

([12]) Finanssipolitiikan virityksellä tarkoitetaan julkisen talouden perusrahoitusaseman vuotuista muutosta. Sillä pyritään arvioimaan sekä kansallisesti että EU:n talousarviosta rahoitettavan finanssipolitiikan talousvaikutusta. Finanssipolitiikan viritystä mitataan seuraavien erotuksena: i) keskipitkän aikavälin potentiaalinen kasvu ja ii) perusmenojen muutos. Perusmenoista vähennetään harkinnanvaraiset tulopuolen toimenpiteet, mutta niihin otetaan mukaan elpymis- ja palautumistukivälineen ei-takaisinmaksettavalla tuella (avustuksilla) ja muilla EU:n varoilla rahoitettavat menot.

([13]) Eurostat, julkiset menot julkisyhteisöjen tehtäväluokituksen (COFOG) mukaan. COFOG:n ja Naton määritelmien metodologisten erojen vuoksi COFOG:n määritelmään perustuvat menot saattavat poiketa Naton määritelmään perustuvista menoista.

Keskeiset haasteet

(20) Vero- ja etuusjärjestelmä rasittaa raskaasti pienituloisia. Pienituloiset hyötyvät usein työnteosta rahallisesti hyvin vähän, jos lainkaan, koska terveydenhuolto- ja sosiaaliturvamaksut (joita ei voi vähentää verotuksessa) ovat suuria ja etuudet laskevat tulojen kasvaessa. Tšekissä työn verokiila yksin asuvalle, lapsettomalle työssäkäyvälle, joka ansaitsee 50 prosenttia keskipalkasta, on EU:n suurimpia, ja se on kasvanut yli kymmenen vuoden ajan. Verokiilalla tarkoitetaan työntekijöiden nettopalkan ja työnantajien palkkakustannusten erotusta. Tšekissä kannustin- ja työttömyysloukut (työmarkkinoille tulevien henkilöiden verotus) ovat EU:n keskiarvoa suurempia, mikä vähentää pienituloisten ja osa-aikaisten työntekijöiden kannustimia työntekoon. Työn verotuksen muuttaminen keventämällä pienituloisiin kohdistuvaa rasitusta lisäisi näiden kotitalouksien osallistumista työmarkkinoille niin epävirallisten ja epätyypillisten töiden kuin virallisten ja vakituistenkin työsuhteiden kautta. Tämän rinnalla ympäristö- ja kiinteistöverotuksen nykyistä tehokkaampi hyödyntäminen tekisi verojärjestelmästä kasvuystävällisemmän.

(21) Tšekin kokonaisverotulot suhteessa BKT:hen olivat huomattavasti alle EU:n keskiarvon vuonna 2023 (34 %, kun unionin keskiarvo oli 39 %). Yksi tapa tukea talouskasvua ja julkisen talouden kestävyyttä on laajentaa veropohjaa lisäämällä kasvulle vähemmän haitallisten verojen osuutta. Juoksevat kiinteistöverot kuuluvat kasvulle vähiten haitallisiin veroihin, mutta juoksevista kiinteistöveroista saatavat tulot ovat hyvin alhaiset, 0,2 prosenttia suhteessa BKT:hen (vuonna 2023 EU:n keskiarvo oli 0,9 % suhteessa BKT:hen). Vaikka juoksevat kiinteistöverot nousivat hieman vuonna 2024 ja nousevat edelleen tulevina vuosina suhteessa BKT:hen, rakennusten ja asuntojen juokseva kiinteistöverotusjärjestelmä perustuu yhä kiinteistön kokoon, mikä johtaa samanarvoisten kiinteistöjen eriarvoiseen verotukseen eikä ota huomioon kiinteistöjen arvonmuutoksia. Jos Tšekki ottaisi käyttöön markkina-arvoihin perustuvan kiinteistöverojärjestelmän, se pystyisi päivittämään kiinteistöjen arvoja säännöllisesti. Jos tähän yhdistettäisiin pienituloisia kotitalouksia suojaavia tekijöitä, voitaisiin verotuksella tuloksellisemmin hillitä kiinteistöjen hinnannousua ja ohjata asuntokanta mahdollisimman tuottavaan käyttöön. Tämä puolestaan lisäisi asumisen kohtuuhintaisuutta ja ihmisten mahdollisuutta liikkua työn perässä, mikä tukisi talouskasvua ja lisäisi edelleen juoksevista kiinteistöveroista saatavia tuloja. Vuonna 2024 kiinteistöverokantoja nostettiin keskimäärin noin 80 prosenttia. Lisäksi kuntien mahdollisuutta mukauttaa verotuloja laajennettiin soveltamalla kertoimia ja indeksoimalla veroasteita inflaatioon eikä kiinteistöjen arvon muutoksiin.

(22) Tšekin rakenteellinen rahoitusasema on heikentynyt niin, että vuosien 2014–2019 aikana se oli keskimäärin lähellä tasapainoa ja vuonna 2024 se oli - 1,7 prosenttia. Tämä johtui siitä, että pysyviä toimenpiteitä, kuten henkilökohtaisen tuloverotuksen keventämistä ja eläke- ja puolustusmenojen kasvattamista, ei rahoitettu vastaavalla tulojen kasvulla. Tšekki hyväksyi vuosina 2023 ja 2024 lainsäädäntöuudistuksia, jotka liittyivät eläkkeitä koskevaan pitkäaikaiseen maakohtaiseen suositukseen. Uudistuksilla nostetaan vuoteen 2056 mennessä lakisääteinen eläkeikä 67 vuoteen, hidastetaan uusien eläkkeiden kasvua, lyhennetään varhaiseläkkeen enimmäiskestoa ja tiukennetaan varhaiseläkkeen ehtoja. Näiden toimenpiteiden arvioidaan nostavan tosiasiallista eläkeikää ja rajoittavan julkisten eläkemenojen kasvua pitkällä aikavälillä 1,9 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen ([14]). Kaikkien äskettäin hyväksyttyjen eläkeuudistusten toteuttaminen auttaisi lievittämään väestön ikääntymisen aiheuttamia menopaineita ja niiden julkisen talouden kestävyydelle aiheuttamia riskejä.

(23) Julkisen talouden kestävyyteen kohdistuu edelleen riskejä. Vuodesta 2025 alkaen työssäkäyvillä eläkeläisillä on oikeus alennettuun sosiaalivakuutusmaksuun. Julkisen talouden kestävyyteen kohdistuvia riskejä lievittäisi myös sellaisten ikääntyneiden työntekijöiden työllistettävyyden tukeminen, jotka eivät hae vanhuuseläkettä. Tuen tulisi perustua asianmukaiseen kustannus-hyötyanalyysiin siitä, mikä motivoi lähellä eläkeikää olevia ihmisiä pysymään pidempään työelämässä.

(24) Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja kyseisen asetuksen liitteessä V olevan kriteerin 2.2 mukaisesti laajan joukon toisiaan vahvistavia uudistuksia ja investointeja, jotka on määrä toteuttaa vuoteen 2026 mennessä. Niiden odotetaan auttavan vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Koska aikataulu on näin tiukka, elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun tuloksellisen

([14]) https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2024-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2022-2070_en.

täytäntöönpanon saaminen päätökseen on olennaisen tärkeää, jotta Tšekin pitkän aikavälin kilpailukykyä voidaan parantaa vihreän ja digitaalisen siirtymän avulla niin, että samanaikaisesti varmistetaan myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Komission tiedonannossa NextGenerationEU – kohti vuotta 2026, joka hyväksyttiin 4 päivänä kesäkuuta 2025, selvennetään tukivälineen päättymiseen sovellettavaa aikataulua ja annetaan jäsenvaltioille ohjeita täytäntöönpanon maksimoimiseksi 31 päivään elokuuta 2026 mennessä, myös siitä, miten niiden elpymis- ja palautumissuunnitelmia voidaan edelleen virtaviivaistaa, esitetään keskeiset vaihtoehdot, joita on harkittava niiden tarkistamisen yhteydessä, ja korostetaan huolellisen yhteisen suunnittelun merkitystä ennen viimeisimpien maksupyyntöjen toimittamista vuonna 2026. Tšekki on jo edistynyt elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa sisältyvien uudistusten ja investointien toteuttamisessa. Jotta Tšekki voi täyttää elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyvät sitoumukset viimeistään elokuussa 2026, on olennaisen tärkeää, että se nopeuttaa uudistusten ja investointien toteuttamista vastaamalla määritettyihin haasteisiin. Elpymis- ja palautumistukivälineen varojen vastaanottokykyä rajoittavat erityisesti joidenkin täytäntöönpanoelinten rajalliset hallinnolliset valmiudet. Tämä näkyy erityisesti osaamista vaativilla alueilla, kuten vihreässä ja digitaalisessa siirtymässä. Vastaanottokykyä rajoittaa myös rahoitusvälineiden vähäinen ja tehoton käyttö sekä riittämättömästi kohdennettu avustustuki. Paikallis- ja alueviranomaisten, työmarkkinaosapuolten ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien järjestelmällinen osallistuminen on edelleen olennaisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa laaja sitoutuminen elpymis- ja palautumissuunnitelman onnistuneeseen täytäntöönpanoon.

(25) Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF), Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) ja koheesiorahaston tuki kanavoidaan koheesiopolitiikan ohjelmiin. Niiden toteuttaminen on Tšekissä nopeutunut. On tärkeää jatkaa toimia ohjelmien nopean toteuttamisen varmistamiseksi ja maksimoida samalla niiden käytännön vaikutus. Tšekki toteuttaa koheesiopolitiikan ohjelmissaan jo nyt toimia kilpailukyvyn ja kasvun edistämiseksi lisäten samalla sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Samalla Tšekillä on edelleen haasteita, kuten innovaatiopotentiaalin vahvistaminen muun muassa investoimalla kriittisiin teknologioihin, sekä kasvavat asumiseen, työvoimapulaan ja osaamisen kohtaanto-ongelmiin liittyvät paineet. Tšekin edellytetään osana asetuksen (EU) 2021/1060 18 artiklassa tarkoitettua koheesiopolitiikan rahastojen väliarviointia tarkastelevan kutakin ohjelmaa ottaen huomioon muun muassa haasteet, jotka on määritetty vuoden 2024 maakohtaisissa suosituksissa. Komissio antoi 1 päivänä huhtikuuta 2025 ehdotuksia ([15]), joilla määräaikaa, johon mennessä arviointi kunkin ohjelman väliarvioinnin tuloksista on toimitettava, lykätään 31 päivästä maaliskuuta 2025. Lisäksi niissä ehdotetaan joustoa, jolla ohjelmien toteuttamista voidaan nopeuttaa, ja kannustetaan jäsenvaltioita kohdentamaan koheesiopolitiikan varoja viiteen unionin strategiseen painopisteeseen, jotka ovat kilpailukyky strategisten teknologioiden alalla, puolustus, asuminen, vesiresilienssi ja energiasiirtymä, sekä investoimaan prioriteettialojen osaamiseen keskittyen ESR+-ohjelmissa edelleen haavoittuvimmassa asemassa oleviin henkilöihin.

(26) Euroopan strategisten teknologioiden kehysväline (STEP) tarjoaa mahdollisuuden investoida unionin keskeisiin strategisiin prioriteetteihin unionin kilpailukykyä vahvistamalla. STEP-kehysvälineen rahoitus kanavoidaan 11:n olemassa olevan EU:n rahaston kautta. Jäsenvaltiot voivat ohjata rahoitusta myös InvestEU-ohjelmaan, jolla tuetaan painopistealojen investointeja. Tšekki voisi hyödyntää näitä aloitteita parhaalla mahdollisella tavalla tukeakseen kriittisten teknologioiden, kuten puhtaiden ja resurssitehokkaiden teknologioiden, kehittämistä tai valmistusta.

(27) Niiden taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden lisäksi, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ja muilla EU:n varoilla vastataan, Tšekin olisi puututtava tehokkaasti jäljellä oleviin haasteisiin, jotka liittyvät vähähiilistämiseen, julkishallintoon, liiketoimintaympäristöön sekä osaamiseen ja koulutukseen.

(28) Tšekki on käynnistänyt merkittäviä virkamieskunnan uudistuksia parantaakseen virkamieskuntansa toimintaa, myös virkamieslain muutoksilla, sekä kansallisella että alueellisella tasolla. Uudistuksilla on asetettu virkakaudet ylimmille virkamiehille ja lisätty rekrytoinnin joustavuutta. Merkittäviä järjestelmätason haasteita esiintyy kuitenkin edelleen osaavien ammattilaisten houkuttelemisessa, säilyttämisessä ja kehittämisessä erityisesti asiantuntija-, johto- ja digitaalisissa tehtävissä. Hajanainen henkilöstöhallinto ja julkisen sektorin verrattain pienet palkat heikentävät julkishallinnon kilpailukykyä työnantajana. Uudistusten mahdollisia vaikutuksia ei ole seurattu riittävästi, ja tietojen niukkuuden vuoksi edistymistä on vaikea seurata. Tšekin julkishallinnon valmiuksien vahvistaminen lahjakkuuksien houkuttelussa, säilyttämisessä ja kehittämisessä on olennaista, jotta se pystyy tehostamaan palvelujaan ja parantamaan niiden laatua ja siten vahvistamaan maan kilpailukykyä sekä taloudellista kehitystä.

(29) Vaikka julkisen sektorin suoriutumiskyky on pysynyt suhteellisen vakaana, puutteet strategisessa suunnittelussa, osastojen välisessä koordinoinnissa ja näyttöön perustuvassa päätöksenteossa vaikuttavat edelleen politiikan laatuun ja johdonmukaisuuteen. Kattavan kehyksen puuttuminen pitkän aikavälin investointisuunnittelua varten heikentää politiikan täytäntöönpanoa ja vaikutusta. Strategisen ohjauksen vahvistaminen ja osastoitumisen vähentäminen parantaisivat politiikan johdonmukaisuutta ja toteutusta.

([15]) Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) 2021/1058 ja (EU) 2021/1056 muuttamisesta väliarvioinnin yhteydessä strategisiin haasteisiin vastaamiseksi toteutettavien erityistoimenpiteiden osalta (COM(2025) 123 final).

(30) Kuten kilpailukykykompassissa todetaan, kaikkien EU:n toimielinten kuten myös kansallisten ja paikallisten instituutioiden täytyy ponnistella sääntöjen yksinkertaistamiseksi ja hallinnollisten menettelyjen nopeuttamiseksi. Komissio on asettanut kunnianhimoisia tavoitteita hallinnollisen taakan vähentämiseksi: taakkaa kevennetään kaikilta yrityksiltä vähintään 25 prosenttia ja pk-yrityksiltä vähintään 35 prosenttia. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi komissio on luonut uusia välineitä, jotka koskevat muun muassa EU:n lainsäädännön systemaattista stressitestausta ja sidosryhmien vuoropuhelun tehostamista. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi myös Tšekin on ryhdyttävä toimiin. Yrityksistä 72 prosenttia katsoo, että hallinnollisten menettelyjen monimutkaisuus on niille ongelma, kun ne harjoittavat liiketoimintaa Tšekissä ([16]).

(31) Julkishallinnon täytäntöönpanovalmiuksiin liittyy edelleen haasteita. Aluesuunnittelun kaltaiset prosessit ovat edelleen monimutkaisia ja hitaita, ja niistä on tulossa merkittävä liiketoimintaympäristön, kilpailukyvyn ja taloudellisen kehityksen rajoite. Nämä ovat tärkeimmät syyt siihen, että Tšekissä oli vuonna 2023 EU:n seitsemänneksi pienin rakennettu pinta-ala luvan saanutta henkilöä kohden. Ne haittaavat yrityksiä hidastamalla liikerakennushankkeita ja kasvattamalla niiden kustannuksia, hidastamalla digitaalisen suurnopeusinfrastruktuurin käyttöönottoa, kasvattamalla energiakustannuksia, koska energiainfrastruktuuri nykyaikaistuu niin hitaasti, ja heikentämällä työvoiman liikkuvuutta kohtuuhintaisen asumisen riittämättömän tarjonnan vuoksi. Kohtuuhintaisen asumisen saatavuutta heikentävät entisestään optimaalista heikommat verokannustimet, joilla ei kannusteta maankäyttöön, tuetaan asuntojen ostamista rakentamisen sijaan ja suositaan lyhytaikaista vuokrausta pitkäaikaisen vuokrauksen sijaan. Aluesuunnittelusäännöt ovat erityisen raskaita suurissa kaupungeissa, joissa asemakaavan päivittäminen voi kestää yli kymmenen vuotta. Menettelyn nopeuttamiseksi olisi tehtävä uudistuksia erityisesti muuttamalla pätevyyksiä ja eriyttämällä pienten ja suurten rakennuskohteiden suunnitteluvaatimukset. Tällaiset toimenpiteet voisivat lisätä merkittävästi kaupunkikehityksen tehokkuutta ja reagointikykyä. Vaikka lupamenettelyjä koskevan lainsäädäntökehyksen laatimisessa ja jossain määrin lupamenettelyjen digitalisoinnissakin on edistytty, myönteiset vaikutukset eivät vielä näy kentällä. Menettelyjen nopeuttaminen voisi olla mahdollista digitalisointia sekä rakennusvirastojen kapasiteettia ja hallinnointia parantamalla.

(32) Tšekin hajanainen kuntahallinto on merkittävä haaste kilpailukyvylle, koska hajanaisuus rajoittaa hallinnon tehokkuutta ja EU-rahoituksen tuloksellista käyttöä erityisesti pienissä kunnissa sekä paikallisissa sidosryhmissä. Vaikka uudella kuntayhteisöjä koskevalla oikeudellisella kehyksellä pystytään tarjoamaan jonkin verran yhteisiä palveluja ja yhteistä henkilöstöä, näiden käyttö on ollut hyvin vähäistä. Kuntien välisen yhteistyön vahvistaminen muun muassa tukemalla kuntayhtymien uuden oikeudellisen kehyksen käyttöönottoa, hankintakäytäntöjen ammattimaistaminen ja edunsaajille tarjottavan tuen lisääminen (hankepäälliköiden, yhteisten palvelualustojen ja ohjeistuksen kautta) parantaisivat paikallishallinnon valmiuksia ja tehokkuutta sekä edistäisivät alueellista yhteenkuuluvuutta.

(33) Tšekillä on hyödyntämättömiä mahdollisuuksia parantaa kilpailukykyä, erityisesti rakenteellisista vaikutuksista kärsivillä alueilla. Kilpailukyvyn heikkeneminen on näkynyt erityisen selkeästi rakenteellisista vaikutuksista kärsivillä alueilla (Karlovy Varyn, Ústín ja Määrin-Sleesian läänissä), mistä nuorten nettomääräinen poismuutto on osoitus. Hallinnollisten valmiuksien kehittämiseen näillä alueilla ei ole saatavilla tehokasta tukea.

(34) Tšekissä kotitalouksien säästöaste on EU:n keskiarvoa korkeampi ja käteisvarojen ja talletusten osuus kotitalouksien varoista on 42,7 prosenttia, mikä ylittää EU:n keskiarvon. Jos nämä varat saataisiin pääomamarkkinoiden kautta rahoittamaan kipeästi kaivattua vähähiilistämistä ja talouden digitalisointia, vapautuisi lisärahoitusta yrityksille, joiden pääasialliset rahoituslähteet ovat yritysten sisäinen rahoitus ja pankkilainat. Pörssiosakkeiden ja joukkovelkakirjalainojen nykyisen osuuden (6,6 %) kasvattaminen yritysten rahoituslähteiden joukossa voisi parantaa merkittävästi Tšekin kilpailukykyä ja pienentää kotitalouksien säästöihin kohdistuvan inflaation vaikutusta.

(35) Julkisen rahoituksen hyödyntäminen on edelleen avainasemassa, jotta kilpailukyvyn tukemiseen saadaan käyttöön yksityistä rahoitusta. Tšekissä rahoitusvälineiden, esimerkiksi koheesiorahastoista tuettujen käyttöpääomarahastojen, käyttöaste on edelleen alhainen (2,36 %, kun EU:n keskiarvo on 9 %). Lisäksi rahoitusvälineiden käytöstä elpymis- ja palautumistukivälineen yhteydessä saadut kokemukset osoittivat, että rahoitusvälineillä voitaisiin huomattavasti nykyistä paremmin ja laajemmin kannustaa tekemään yksityisiä investointeja Tšekin talouteen ja tukea avustustuesta luopumista. Kansallinen kehityspankki ei kuitenkaan edelleenkään hyödynnä koko potentiaaliaan, vaan se toimii tehottomasti verrattuna vastaaviin laitoksiin muualla EU:ssa eikä sillä ole riittäviä hallinnollisia valmiuksia. Kansallisen kehityspankin vahvistaminen auttaisi sitä korjaamaan tehokkaammin markkinoiden toimintapuutteita ja paikkaamaan riskipääoman puutetta innovoinnin vauhdittamiseksi syrjäyttämättä yksityisiä rahoituslaitoksia.

([16]) ”Businesses’ attitudes towards corruption in the EU”, Flash-eurobarometria koskeva raportti (huhtikuu 2024).

(36) Spin-off- ja startup-yritysten ekosysteemin tukeminen, myös yritysten perustamisen, skaalaamisen ja laajentamisen tukeminen, on edelleen ratkaisevan tärkeää kasvun ja innovoinnin vauhdittamiseksi. Startup-yritysten haasteet jatkuvat rahoituksen hankkimisvaikeuksien, työvoimapulan ja monimutkaisen byrokratian vuoksi. Tšekkiläiset yritykset mainitsevat edelleen hallinnollisten prosessien monimutkaisuuden merkittäväksi liiketoiminnan esteeksi (72 %, kun EU:n keskiarvo on 66 %). Tämä koskee myös startup-yrityksiä, jotka eivät käytä työntekijöiden osakeoptio-ohjelmia, koska kehys ei vastaa yritysten todellisia tarpeita. Innovatiivisten tšekkiläisten yritysten houkuttelevuuden ja kilpailukyvyn vahvistamiseksi olisi hyödyllistä lisätä tukea startup- ja spin-off-yrityksille asettamalla niiden saataville rahoitusta, lisäämällä niiden houkuttelevuutta ammattitaitoisten työntekijöiden silmissä ja vähentämällä hallinnollista rasitetta erityisesti optimoimalla työntekijöiden osakeoptioita koskeva kehys.

(37) Tšekin innovoinnin suorituskykyä heikentävät edelleen tehoton teknologian ja tietämyksen siirto sekä heikot yhteydet tiedemaailman ja yritysten välillä. Yritysten rahoittaman tutkimus- ja kehitystoiminnan julkiset menot ovat edelleen vain noin puolet unionin keskiarvosta (0,024 % suhteessa BKT:hen verrattuna unionin keskiarvoon, joka on 0,050 %), ja ne ovat olleet laskusuunnassa, mikä on osoitus tiedemaailman ja yritysten välisen yhteistyön ja siihen liittyvien kannustimien alhaisesta tasosta. Tämä vaikeuttaa huomattavasti tutkimustulosten siirtoa talouteen ja rajoittaa Tšekin innovointivalmiuksia. Tämä näkyy esimerkiksi patenttihakemusten vähäisenä määränä, joka on alle EU:n keskiarvon (patenttiyhteistyösopimuksen nojalla tehdyt patenttihakemukset olivat yhteensä 0,7 BKT-miljardia kohti vuonna 2022, kun EU:n keskiarvo oli 2,8). Tähän haasteeseen voitaisiin vastata toimenpiteillä, joilla parannetaan ja vahvistetaan rakenteellisesti teknologian siirtoa Tšekissä ja joilla pyritään erityisesti tehostamaan teknologian siirtoa ja helpottamaan spin-off-yritysten perustamista.

(38) Innovatiivisten yritysten julkisen tuen järjestämisessä on parantamisen varaa. Vain kolmannes johdonmukaisesti T&K-toimintaa harjoittavista yrityksistä käyttää välillistä julkista tukea T&K-verokannustimien muodossa, ja pienistä ja nuorista yrityksistä kannustimia hyödyntävät tätäkin harvemmat. Toimenpiteet tilanteen parantamiseksi olisi yhdistettävä toimiin, joilla tehdään T&K-verovähennysten käyttämisestä houkuttelevampaa yrityksille ja vähennetään byrokratiaa.

(39) Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen alkamisen jälkeen Tšekki on vähentänyt huomattavaa riippuvuuttaan Venäjältä tuotavista fossiilisista polttoaineista monipuolistamalla maakaasutoimituksiaan. Tšekki on kuitenkin edelleen erittäin riippuvainen fossiilisten polttoaineiden tuonnista; vuonna 2023 hiilen osuus sen energialähteiden yhdistelmästä oli 28,7 prosenttia, öljyn osuus 25 prosenttia ja kaasun osuus 15 prosenttia. Lisäksi liikenteen osuus energian loppukulutuksesta on suurin (30,9 % kokonaiskulutuksesta), ja seuraavaksi eniten energiaa kuluttavat kotitaloudet (28,2 %) ja teollisuus (26,2 %). Maan huomattava riippuvuus näistä polttoaineista altistaa sen hintapiikeille, joilla on merkittäviä kielteisiä vaikutuksia kotitalouksiin ja energiavaltaiseen teollisuuteen. Jotta riippuvuutta fossiilisista polttoaineista voidaan vähentää, uusiutuvien energianlähteiden käyttöönottoa on nopeutettava keskittyen erityisesti laajamittaisiin uusiutuviin energianlähteisiin. Toinen keskeinen tekijä on lämmitys- ja teollisuussektoreiden vähähiilistämiseen tähtäävien investointien nopeuttaminen.

(40) Tšekki on uudistanut uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa koskevaa lainsäädäntökehystään, mutta markkinoiden vakauden ja ennustettavuuden varmistamiseksi tarvitaan vielä lisäkannustimia ja huomattavia investointeja. Tämä houkuttelisi myös lisää yksityisiä investointeja uusiutuviin energialähteisiin. Uusiutuvan energian huutokaupat ja sähkön ostosopimukset ovat Tšekissä edelleen hyvin harvinaisia, ja ensimmäinen yrityssopimus tehtiin vuonna 2021. Sähköhuutokauppojen aloittaminen ja pitkäaikaisten sopimusten kehittäminen voisivat mahdollistaa perinteisiä tukijärjestelmiä paremmin laajamittaisempien uusiutuvan energian hankkeiden lisääntymisen ja myös tarjota energiavaltaisille teollisuudenaloille vähähiilistämisen mahdollisuuksia.

(41) Tšekin jakeluverkon rajallinen kapasiteetti ja sähköverkon parannustarve haittaavat edelleen uusiutuviin energialähteisiin kohdistuvien investointien nopeaa käyttöönottoa ja hidastavat niiden edistymistä. Vaikka Tšekki on hiljattain toteuttanut uudistuksia, joilla pyritään lyhentämään liitäntäjonoja ja lisäämään avoimuutta, investointien taso ei edelleenkään vastaa uusien uusiutuvien energialähteiden verkkoon liittämisen, sähköistämisen kasvun, kestävän liikkumisen kehittämisen eikä energian varastointijärjestelmien ja älymittareiden kaltaisten fossiilittomien joustopalvelujen kehittämisen vaatimuksia. Sähkötietokeskus on aloittanut energianjakotoiminnan. Viimeisen vaiheen, joka mahdollistaa joustopalvelujen tarjoamisen, toteutus on kuitenkin viivästynyt.

(42) Tšekin energiaintensiteetti kuuluu unionin korkeimpiin, minkä vuoksi se hyötyisi energiansäästöjen lisäämisestä pitkälle menevien perusparannusten avulla. Nykyisistä perusparannusten tukiohjelmista huolimatta rakennusten energian loppukulutus on edelleen suuri erityisesti julkisissa rakennuksissa. Tämä johtuu osittain korkeasta sähkön ja kaasun hintasuhteesta, joka kannustaa käyttämään kaasua lämmitykseen ja vähentää sähköistämisen ja

lämpöpumppuihin siirtymisen kannustimia. Tehokkaammat toimet lämmöntuotannon vähähiilistämiseksi ja uusiutuvan lämmityksen sekä jäähdytyksen tukeminen kannustaisivat puhtaiden teknologioiden (esim. lämpöpumppujen) tuotantoon Tšekissä. Innovatiivisten rahoitusvälineiden, kuten energiatehokkuutta koskevien sopimusten, käyttö voisi nopeuttaa julkisten rakennusten hidasta perusparannustahtia ja tukea Tšekin toimia, joilla se pyrkii saavuttamaan vuoden 2030 tavoitteensa vähentää rakennusten energiankulutusta 8 prosentilla vuoden 2020 tasoon verrattuna.

(43) Työntekijäpula rajoittaa kilpailukykyä ja tuottavuutta. Tšekki voisi lisätä pienten lasten äitien työllisyysastetta, kun otetaan huomioon, kuinka alhainen työllisyysaste naisilla on usean vuoden ajan synnytyksen jälkeen. Vaikka työelämän ulkopuolella olevalle puolisolle myönnetyt verohyvitykset rajattiin vuonna 2024 alle 3-vuotiaita lapsia hoitaviin henkilöihin, vero- ja etuusjärjestelmä estää pienituloisia vanhempia, erityisesti äitejä, palaamasta töihin. Työtä tekemättömien puolisoiden suuret verovähennykset ja perhe-etuudet kannustavat vähemmän ansaitsevaa vanhempaa pitämään pitkiä lomajaksoja, mikä saa vanhemmat ja erityisesti äidit luopumaan työskentelystä tai työn hakemisesta. Toisen tulonsaajan ansiotuloverotus oli vuonna 2023 sekä EU:n keskiarvoa että samalla palkkatasolla olevan yksin asuvan henkilön verokiilaa korkeampaa. Vähemmän ansaitsevan vanhemman kannustaminen töihin tai työnhakuun tukisi myös sosiaaliturvan ja koko julkisen talouden rahoitusta.

(44) Varhaiskasvatuksen ja pitkäaikaishoitopalvelujen puute pienentää myös naisten, erityisesti pienten lasten äitien, osuutta työmarkkinoilla. Alle neljävuotiaiden lapsen vanhemmilla on vaikeuksia saada lastenhoitoa, mikä kannustaa vähemmän ansaitsevaa vanhempaa olemaan kotona töihin menemisen sijaan. Sukupuolten työllisyysero oli 25–34-vuotiaiden naisten kohdalla 36,1 prosenttiyksikköä vuonna 2024 (EU:n keskiarvo oli 25,2 prosenttiyksikköä). Tämä tarkoittaa, että töissä kävi lähes 67 000 naista vähemmän kuin jos sukupuolten työllisyysero vastaisi Tšekissä EU:n keskiarvoa.

(45) Työvoimapula ja osaamisen kohtaanto-ongelmat ovat edelleen kiireellinen haaste, joka haittaa Tšekin talouden kilpailukykyä. Näihin haasteisiin voitaisiin vastata helpottamalla työpaikan vaihtamista, muun muassa parantamalla kohtuuhintaisen asumisen saatavuutta tai uudistamalla säänneltyjä ammatteja, jotta ammatillisen pätevyyden hankkimisen kynnys ei olisi niin korkea. Lisäksi Tšekki on vastaanottanut väkilukuun nähden eniten tilapäistä suojelua saavia Ukrainasta siirtymään joutuneita ihmisiä. Yli 50 prosenttia Ukrainasta siirtymään joutuneista henkilöistä työskentelee alhaisempaa pätevyyttä vaativissa tehtävissä kuin Ukrainassa, ja kielitaito ilmoitetaan selkeäksi työllistymisen esteeksi. Lisäksi noin 30 prosentin mukaan tutkintojen tunnustaminen on este paremman työpaikan saamiselle. Ulkomaisten tutkintojen tunnustamisen yksinkertaistaminen ja aliedustettujen ryhmien, kuten tilapäistä suojelua saavien Ukrainasta siirtymään joutuneiden henkilöiden ja romanien, työmarkkinoille osallistumisen lisääminen voisi helpottaa kireää työmarkkinatilannetta.

(46) Korkea-asteen koulutukseen osallistuminen ja sen suorittaminen vähenevät, mikä pahentaa ammattitaitoisen työvoiman puutetta. Korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden 25–34-vuotiaiden määrä on ollut laskusuunnassa vuodesta 2021 lähtien, ja se on EU:n neljänneksi alhaisin (33,5 % verrattuna EU:n keskiarvoon, joka on 44,2 %) ja kaukana EU:n 45 prosentin tavoitteesta. Vuosina 2016–2021 ilmoittautuneiden opiskelijoiden määrä laski 11,6 prosentilla, ja keskeyttämisaste on yhä korkea.

(47) Korkea keskeyttämisaste erityisesti luonnontieteissä, matematiikassa, tekniikassa ja teknologiassa (STEM-alat) sekä näiden alojen koulutusohjelmien hakijamäärien väheneminen vuodesta 2017 alkaen kertovat systeemisistä haasteista. Vuonna 2022 vain 11,9 naista tuhannesta 20–29-vuotiaasta valmistui STEM-aloilta, mikä alitti EU:n keskiarvon, joka oli 15,1. Riittävän uraohjauksen ja opiskelijoiden taloudellisen tuen puute on yksi syy korkeakouluopintojen korkeaan keskeyttämisasteeseen Tšekissä.

(48) Tšekissä on liian vähän lukioita, ja opiskelijoilla on heikot mahdollisuudet vaihtaa yleissivistävän ja erikoistumiskoulutuksen välillä, mikä rajoittaa heidän mahdollisuuksiaan jatkaa korkea-asteen koulutukseen. Vaikka oppilaiden kiinnostus korkea-asteen koulutukseen on kasvanut voimakkaasti viimeisten 30 vuoden aikana, lukioiden määrä ei ole pysynyt kysynnän tahdissa. Lukiopula pakottaa oppilaat valitsemaan vähemmän kilpailukykyisiä ammattikouluja, mikä johtaa varhaiseen erikoistumiseen. Vaikka kaksi kolmasosaa ammatillisen koulutuksen suorittaneista ilmoittautuu korkea-asteen koulutukseen, he menestyvät opinnoissaan yleissivistävän koulutuksen suorittaneita huonommin, mikä osaltaan pitää korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden määrää jatkuvasti

alhaisena. Näiden haasteiden ratkaisemiseksi Tšekki on äskettäin kertonut toimista, joilla luodaan uusia polkuja yleissivistävien ja ammatillisten aineiden yhdistämiseksi, ja se pyrkii nykyaikaistamaan ammatillisia koulutusohjelmia vastaamaan työmarkkinoiden tarpeita. Jotta ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulutuksen suorittaneet oppilaat olisivat paremmin valmistautuneita työmarkkinoille ja heidän olisi helpompi siirtyä korkea-asteen koulutukseen, lisäparannuksissa voitaisiin keskittyä i) työelämään perustuvien oppimismahdollisuuksien laajentamiseen, ii) koulusta työelämään siirtymisen helpottamiseen, iii) yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen välisten liikkumismahdollisuuksien parantamiseen, iv) lukioiden kapasiteetin lisäämiseen ja v) korkea-asteen koulutuksen saatavuuden monipuolistamiseen ja laajentamiseen,

SUOSITTAA, että Tšekki toteuttaa vuosina 2025 ja 2026 toimia, joilla se

1. kasvattaa yleisesti puolustus- ja turvallisuusmenoja ja puolustusvalmiutta varmistaen samalla velkakestävyyden 6 päivänä maaliskuuta 2025 annettuja Eurooppa-neuvoston päätelmiä noudattaen; pitäytyy neuvoston 21 päivänä tammikuuta 2025 suosittamissa nettomenojen enimmäiskasvuprosenteissa, mutta hyödyntää niitä poikkeamia, jotka on kansallisen poikkeuslausekkeen nojalla sallittu puolustusmenojen kasvun vuoksi; pienentää pienituloisten työntekijöiden verorasitusta; lisää juoksevista kiinteistöveroista saatavia tuloja; parantaa eläkeikää lähestyvien työntekijöiden kannustimia jatkaa työntekoa;

2. nopeuttaa elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun täytäntöönpanoa ottaen huomioon määräajat, joita uudistuksiin ja investointeihin asetuksen (EU) 2021/241 nojalla sovelletaan, jotta ne saadaan ajoissa päätökseen; nopeuttaa koheesiopolitiikan ohjelmien (EAKR, JTF, ESF+, koheesiorahasto) toteuttamista hyödyntäen tarvittaessa väliarvioinnin tarjoamia mahdollisuuksia; parantaakseen kilpailukykyä hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla EU:n välineitä, InvestEU-ohjelman ja Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineen tarjoamat mahdollisuudet mukaan lukien;

3. vahvistaa Tšekin julkishallinnon valmiuksia houkutella, säilyttää ja kehittää lahjakkuuksia, erityisesti niitä, joilla on analyyttistä, johtamiseen liittyvää ja tietoteknistä osaamista; vahvistaa strategisia ohjausvalmiuksia politiikkojen johdonmukaisuuden parantamiseksi; yksinkertaistaa kaupunkisuunnittelua ja vähentää hallinnollista rasitusta parantamalla rakennusvirastojen digitalisointia, kapasiteettia ja hallintoa; kannustaa kunnallishallintoja yhteistyöhön ja yksinkertaistaa sitä; tukee hallinnollisten valmiuksien kehittämistä ja kohdentaa tämän tuen rakenteellisista vaikutuksista kärsiville alueille;

4. vahvistaa pääomamarkkinoita, yritysten mahdollisuuksia saada pankkien ulkopuolista rahoitusta sekä säästämisen, investointien ja innovoinnin edellytyksiä edistämällä kotitalouksien sijoituksia pääomamarkkinoille ja parantamalla nykyisten pitkän aikavälin säästötuotteiden tehokkuutta uusien pitkän aikavälin investointien aikaansaamiseksi; kannustaa institutionaalisia sijoittajia sijoittamaan listattuihin ja listaamattomiin osakkeisiin sekä riskipääomaan ja yksityiseen pääomaan; lisää rahoitusvälineiden käyttöä muun muassa vahvistamalla kansallisen kehityspankin valmiuksia saada yksityistä rahoitusta kilpailukyvyn ja vähähiilistämisen edistämiseksi; tukee startup-yritysten ja spin-off-yritysten perustamista esimerkiksi parantamalla työntekijöiden osakeoptio-ohjelmia koskevaa lainsäädäntöä; tehostaa innovointia muun muassa helpottamalla teknologian siirtoa tiedeyhteisöstä yrityksiin; hyödyntää paremmin T&K-verohyötyjen mahdollisuuksia yksityisen sektorin innovoinnin edistämiseksi;

5. vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista erityisesti tieliikenteessä, lämmityksessä ja sähköntuotannossa; tarjoaa lisäkannustimia mittavan uusiutuvien energialähteiden kapasiteetin käyttöönotolle erityisesti järjestämällä uusiutuvan energian huutokauppoja ja edistämällä pitkäaikaisten sähkönhankintasopimusten käyttöä; lisää investointeja sähköverkkoihin fossiilittoman joustavuuden parantamiseksi sekä liikenne- ja teollisuusprosessien sähköistämisen mahdollistamiseksi; varmistaa sähköalan tietokeskuksen kaikkien toimintojen nopean toteuttamisen; vähentää rakennusalan energiankulutusta ja hiili-intensiteettiä erityisesti julkisen rakennuskannan osalta;

6. vähentää vero- ja etuusjärjestelmistä johtuvia vanhempien työhön paluun pidäkkeitä sekä kannustaa useampia naisia osallistumaan työmarkkinoille parantamalla lastenhoito- ja hoivapalvelujen tarjontaa; vahvistaa talouden kilpailukykyä ja pienentää työvoimapulaa korjaamalla osaamisen kohtaanto-ongelmia, yksinkertaistamalla ulkomaisten tutkintojen tunnustamista ja lisäämällä aliedustettujen ryhmien osallistumista työmarkkinoille; parantaa koulutustuloksia lisäämällä osallistumista korkea-asteen koulutukseen, pienentämällä keskeyttämisastetta ja parantamalla opiskelijoiden tukea; lisää

luonnontieteiden, matematiikan, tekniikan ja teknologioiden opiskelijoiden ja näistä aineista tutkinnon suorittaneiden määrää, erityisesti naisten osalta; laajentaa pääsyä lukiokoulutukseen, antaa opiskelijoille mahdollisuuden vaihtaa yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen välillä ja tarjoaa enemmän tukea heikommassa asemassa oleville kouluille ja oppilaille, myös romaneille.

Tehty Brysselissä 8 päivänä heinäkuuta 2025.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

S. LOSE